

Trafikk på flere språk

Lærerveiledning

Forord.....

Trafikkopplæring av nyankomne elever.....

Innhold,.....

Lærerplanen

Kunnskapsløftet.....

Digital kompetanse.....

Særskilt språkopplæring for minoritetsspråklige elever.....

Lærerveiledning

Kapittel 1: Trafikkregler.....

Kapittel 2: Når vi går.....

2.1 Ulike trafikksituasjoner.....

2.2 Sansene og hørsel.....

2.3 Refleks.....

2.4 Vinter.....

Kapittel 3: Når vi sykler.....

Kapittel 4: Når vi er passasjerer i bil og buss.....

Forord

Trafikk er en del av hverdagen som vi alle må forholde oss til. Å ferdes trygt i trafikken må læres. For nyankomne elever er trafikk som tema en viktig del av introduksjonen til det norske samfunnet.

Læringsressursene er ment å skulle bidra til at elevene lærer om trafikksikkerhet og økt risikoforståelse. Innholdet er basert på Trygg Trafikks grunnbok i trafikkopplæring for 1.-4 trinn, og er en hjelp til å nå kompetansemålet i kroppsøving:

«Elevene skal kunne følge trafikkregler for fotgjengere og syklister.»

Læringsressursene er oversatt til arabisk, tigrinja, pashto, dari, kurmandji, somali og engelsk og kan benyttes av deg som jobber med minoritetsspråklige elever, enten det er på mottak eller i innføringstilbud¹. Voksne deltakere i opplæringa kan også ha nytte av læringsressursene.

Ressursene er tematisk inndelt med detaljrike illustrasjoner og har fagtekster tilpasset ulike nivåer. I tillegg til illustrasjoner og fagtekster finnes det flere tilhørende refleksjonsoppgaver og videoer. Målet er at elevene kan lære om trafikk på flere måter.

Vi håper at læringsressursene inspirerer til god trafikkopplæring.

Husk at den viktigste trafikkopplæringen skjer ved praktisk øvelse ute i trafikken.

¹ Innføringstilbud er beskrevet i veilederen fra Utdanningsdirektoratet: <https://www.udir.no/regelverk-og-tilsyn/finn-regelverk/etter-tema/Minoritetsspraklige/Veileder-Innforingstilbud-til-nyankomne-minoritetsspraklige-elever/>

Trafikkopplæring av nyankomne elever

Nyankomne elever med kort botid kan ha en annen trafikkforståelse enn barn og unge som er oppvokst i Norge. Denne elevgruppen kan derfor ha behov for å lære mer om trafikksikkerhet, risiko- og sikkerhetsforståelse.

Trafikkopplæring er en del av en livslang læringsprosess og inneholder både kunnskaper, ferdigheter og holdninger. For å bidra til at denne elevgruppen skal ta seg trygt frem, må teoretisk forståelse og praktisk kompetanse bygges.

Nyankomne elever er en sammensatt elevgruppe med hensyn til alder, kultur og tidligere skolegang. Deres bakgrunnskunnskaper og trafikkforståelse kan derfor variere. For noen av elevene er norske trafikkforhold og trafikkkultur lik opprinnelseslandet, og for andre er det store forskjeller. I denne sammenhengen er det ekstra viktig å bruke erfaringene og kunnskapene de har. Hvilke tidligere erfaringer har elevgruppen som trafikanter? Hvordan kan disse erfaringene benyttes i en undervisningssituasjon? Refleksjon rundt likheter og forskjeller på trafikksystemer kan for eksempel danne grunnlag for felles diskusjon.

Lærerveiledning

Veiledningen inneholder korte tips til hvordan de ulike trafikk-temaene kan arbeides med på en praktisk måte. På tryggtrafikk.no/tema/skole kan du også få noen flere ideer til aktiviteter og oppgaver klassen kan arbeide med.

Innhold

Innholdet er basert på grunnboka Trafikkboka som kan kjøpes i nettbutikken til Trygg Trafikk. Ressursene er tilgjengelig som e-bok og er oversatt til 7 språk.

Målgruppe

Trafikkboka er i utgangspunktet rettet mot 1.til 4.trinn. Temaene er imidlertid viktig basiskunnskap innenfor trafikkopplæring uansett alderstrinn. Ressursene kan derfor fint tilpasses ulike nivåer.

I arbeid med eldre elever kan innholdet for eksempel formidles annerledes. Et nyttig tips kan være at eleven inntar en «observatør rolle»: Hvordan oppfatter eleven ulike trafikksituasjoner? Her kan samtale og diskusjon være viktige arbeidsmetoder.

Oppbygning

Kapitlene er delt inn etter tema:

1. trafikkregler
2. når vi går
3. når vi sykler
4. når vi er passasjerer i bil og buss

Hvert kapittel er bygd opp på omtrent samme måte. Vi har tenkt grunnleggende ferdigheter, tekster på ulike nivå og mulighet for differensiering.

- **Forside:** her står målene for hva elevene skal lære i hvert kapittel.
- **Illustrasjoner:** Hvert kapittel har minst en stor illustrasjon. De inneholder elementer og detaljer som gjør at de kan tas frem flere ganger, og er fine å bruke til samtale eller som utgangspunkt for å lage trafikkfortellinger. Illustrasjonene kan lastes ned og vises på storskjerm.
- **Trafikkord:** Det er mange ord og begreper som blir brukt i trafikken som vi voksne regner som selvsagte. Erfaringer viser at betydningen av trafikkordene ikke alltid er like klare for elevene. Vi har plukket ut noen sentrale ord vi mener alle må kunne forstå.

- **Visste du?:** Dette er tenkt som tilleggsopplysninger og morsom fakta om noe som er relatert til aktuelt tema.
- **Trafikklyset:** ”Filosofen” stiller åpne spørsmål som er relatert til tema, men som dere ikke finner konkrete svar på i boka. Her kan elevene gruble litt selv, eller dere kan samtale om spørsmålene i klassen.
- **Gjøre ute:** Den beste trafikkopplæringen skjer ute i trafikken. Her får dere forslag til aktiviteter, oppgaver og undersøkelser dere kan gjøre ute. I lærerveiledningen kommer vi med flere forslag. Husk at mye av lærestoffet også kan prates om når dere er ute i trafikken i andre sammenhenger, for eksempel på vei til biblioteket, svømmehallen, leirplassen eller lignende.
- **Gjøre inne:** Aktiviteter dere kan gjøre inne har variert innholdet for å dekke de grunnleggende ferdighetene. Til noen av aktivitetene har vi laget kopioriginaler som støtte til tellinger, registreringer og lignende.
- **Husker du?:** hvert kapittel blir avsluttet med forslag til spørsmål som kan gi en indikasjon på om læringsmålene er nådd. Disse spørsmålene peker direkte tilbake til læringsmålene på forsida til hvert kapittel.

Videor

Læringsressursene inneholder også videoer som er tilgjengelige på tryggtrafikk.no/tema/skole

Innholdet i videoene dekker følgende temaer:

Når vi går

- «Fakta om refleks»
- «Utelek om vinteren»

Når vi sykler

- «Sykkelhjelm»
- «Påbudt utstyr»

Refleksjonsoppgaver og tekst til videoer

Det følger med refleksjonsoppgaver og tekst til de ulike videoene som kan gi et godt utgangspunkt for samtaler om ulike trafikksituasjoner.

Kunnskapsløftet

Trafikk er et tverrfaglig tema og angår blant annet språk, samfunnsfag, naturfag, etikk og kroppsøving. Temaene kan derfor knyttes til flere fagområder.

Kunnskapsløftet har kompetansemål om trafikk i kroppsøving etter 4.trinn:

- *Elevene skal kunne følge trafikkregler for fotgjengere og syklister.*

For å nå kompetansemålet anbefaler vi at du:

- tar utgangspunkt i elevenes egne kunnskaper og erfaringer som trafikanter
- arbeider med trafikkopplæring både faglig og tverrfaglig, inne og ute
- sørger for at trafikkopplæringen skjer over lengre tid og med naturlig progresjon
- sikrer at trafikkopplæringen styrker elevenes evne til å ta egne valg og øke deres risikoforståelse
- legge opp til både individuelle oppgaver og samarbeidsoppgaver
- er en god rollemodell og legger til rette for foreldresamarbeid

Trygg Trafikk foreslår følgende progresjon i trafikkopplæringen. Trafikkopplæringen kan struktureres slik:

Trafikkregler

Nivå 1: Trafikktrening i skolens nærområde.

Nivå 2: Enkle trafikkregler. Skoleveien; gåløype og gåprøve.

Nivå 3: Undersøkelser av egen skolevei, tellinger og registreringer.

Nivå 4: Trafikkregler. Forberedende sykkelopplæring; enkel teori og trening i trygge omgivelser.

Den viktigste trafikkopplæringen skjer når dere øver praktisk på konkrete situasjoner ute i trafikken. Teori må derfor alltid settes i sammenheng med elevenes erfaringer og opplevelser fra trafikken. Hver skole bør lage en plan som viser hvordan trafikkopplæringen blir gjennomført.

Utdanningsdirektoratet og Trygg Trafikk har laget veiledninger til kompetansemålene med måloppnåelse, kjennetegn og eksempler på undervisningsopplegg. Veiledningene gir også råd om, og eksempler på lokalt arbeid med læreplanene. De er ment som støtte og inspirasjon i det lokale arbeidet der det er bruk for det. Veiledningene ligger på Trygg Trafikk sine nettsider.

Digital kompetanse

Digital kompetanse er en viktig del av Kunnskapsløftet. Digitale ferdigheter vil si å kunne bruke digitale verktøy, medier og ressurser hensiktsmessig og forsvarlig for å løse praktiske oppgaver, innhente og behandle informasjon, skape digitale produkter og kommunisere.

Læringsressursene vil bidra til at elevene utvikler sine digitale ferdigheter.

Særskilt språkopplæring for minoritetsspråklige elever

Minoritetsspråklege elever har etter opplæringsloven §2-8 rett til særskilt språkopplæring:

§ 2-8 Særskild språkopplæring for elevar frå språklege minoritetar

Elevar i grunnskolen med anna morsmål enn norsk og samisk har rett til særskild norskopplæring til dei har tilstrekkeleg dugleik i norsk til å følgje den vanlege opplæringa i skolen. Om nødvendig har slike elevar også rett til morsmålsopplæring, tospråkleg fagopplæring eller begge delar.

Særskilt språkopplæring kan vidare være tre forskjellige tiltak: særskilt norskopplæring, morsmålsopplæring og tospråklig fagopplæring. Hva slags type særskilt språkopplæring eleven skal få tilbud om, må imidlertid fattes i et enkeltvedtak.²

Den særskilte språkopplæringen kan foregå i et innføringstilbud eller som tilpasning i den ordinære opplæringen. Det er frivillig om elevene ønsker å motta tilbudet om særskilt språkopplæring.

I arbeid med minoritetsspråklige elever er det viktig å tilpasse opplæringen etter den enkeltes evner, forutsetninger og behov. Trafikkopplæringsressursene kan hjelpe til med en slik tilrettelegging og kan benyttes både i sammenheng med særskilt norskopplæring, morsmålsopplæring og tospråklig fagopplæring.

En tospråklig tilnærming vil bidra til at elevene lærer om trafiksikkerhet gjennom å utvikle sine ferdigheter teoretisk og praktisk samtidig som de lærer norsk.

På Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring sitt nettsted finner du stoff om å undervise nyankomne elever. www.nafo.hioa.no. Her finner du tekster og filmer om Særskilt språkopplæring og språkutviklende undervisning, blant annet. <http://nafo.hioa.no/grunnskole/saerskilt-sprakopplaering/>

² Regler for enkeltvedtak <https://www.udir.no/regelverk-og-tilsyn/skole-og-opplaring/saksbehandling/enkeltvedtak/>

Lærerveiledning

Kapittel 1: Trafikkregler

Kompetansemålet sier at elevene skal kunne trafikkregler for fotgjengere og syklister. Dette er et omfattende mål som ressursene hjelper deg å nå. Å ferdes trygt i trafikken innebærer mye mere enn å vite hvilken side av veien du skal gå på eller å vite hva de ulike trafikkskiltene betyr.

En god trafikant tar hele tiden selvstendige valg og gjør egne vurderinger. Disse vurderingene skjer i et kontinuerlig samspill med andre. Derfor må vi også se trafikkopplæringen i relasjon til sosial utvikling. Kunnskapsløftet vektlegger at elevene skal bli både selvstendige og dyktige til å samarbeide.

Som trafikanter må vi være oppmerksomme på alt rundt oss. Vi har et ansvar for å se andre trafikanter, skilt og veimerking, og være forberedt på at noe uventet kan skje. Alle har et ansvar for at trafikken ikke blir hindret og at vi ikke forstyrrer andre.

§3 i Veitrafikkloven er derfor den viktigste trafikkregelen siden den omfatter alle trafikanter og handler om ferdigheter og grunnleggende holdninger, og forståelse for hvordan trafikken fungerer.

Gjennomføring

Dette kapittelet gir et godt utgangspunkt for samtaler om trafikk på alle trinn. Å følge trafikkreglene, være oppmerksom, vise hensyn og være forsiktig er grunnleggende holdninger i trafikken som vi ønsker at elevene tar med seg videre.

Det er også et fint kapittel å ha lekser i eller ta frem på foreldremøte. Foreldrenes holdninger og måter å oppføre seg på i trafikken er elevenes viktigste kilde til lærdom, på godt og vondt.

Tilleggsoppgaver

- Snakk sammen om å vise hensyn, være oppmerksom og forsiktig i trafikken. Lag plakater der dere skriver ned klassen sin forklaring på hva dette betyr.
- Lag ulike setninger der ordene hensyn, oppmerksom eller forsiktig er med, og som forklarer hva ordene betyr. For eksempel: ”Vi tar hensyn til de eldre og reiser oss på bussen ”.
- Finn eksempel på andre områder enn trafikken der det er regler for hvordan vi skal oppføre oss og hva vi har lov til å gjøre.

Kapittel 2: – Når vi går

2.1 Ulike trafikksituasjoner

Kapittelet tar først for seg ulike måter å komme seg til skolen på. Elevene har ulike skoleveier både av lengde og standard, noe som krever ulike fremkomstmåter. Trygg Trafikk oppfordrer alle som har mulighet til det til å gå til skolen, enten alene eller sammen med andre. Det gir god mosjon, er sosialt og miljøvennlig. De yngste elevene bør gå sammen med en voksen til de er trygge på skoleveien. Det er fint om skolen kan være behjelpelig med organisering av gågrupper, der det er mulig. Skal elevene komme seg trygt frem, må de kunne de viktigste reglene for fotgjengere, og vi har lagt særlig vekt på kryssing av vei.

Gjennomføring

Dere bør sette av tid til å øve på det vi tar opp i dette kapittelet. I tillegg er det fint å øve og repetere når dere ellers er ute og går i trafikken, for eksempel på vei til svømmehallen eller biblioteket. Snakk sammen om det dere ser og opplever, og få elevene til å forklare hvordan de skal gå, krysse veien og hva de må være oppmerksomme på.

Vær bevisst på at dere som voksne er rollemodeller i trafikken.

Ta gjerne opp dette temaet på foreldremøte også, eller informer foreldrene via ukeplaner, slik at dere sammen har fokus på det å gå i trafikken.

2.2 Sansene: syn og hørsel

Det er mye å følge med på i trafikken, og elevene trenger å være oppmerksomme på hvor viktig det er å bruke syns- og hørselssansene. Elevene må lære å tolke sanseintrykkene. Dette kan du hjelpe de med for eksempel gjennom samtale og stille spørsmål rundt det elevene opplever i trafikken. Bruk erfaringene og kunnskapene de har, og la de selv sette ord på det de ser og hører. Du har kanskje gått med øretelefoner og hørt på musikk eller radio, og selv erfart at du da mister mye informasjon om det som skjer rundt deg i trafikken. Da er det viktig å være bevisst på hvordan du bruker sansene.

Gjennomføring

Temaer som omhandler sansene bør arbeides med til ulike årstider. Finn noen faste steder som dere går til både når det er snø ute, når det er bart og når det er løv på busker og trær. Vegetasjon og værtype spiller inn på hva vi ser og hører i trafikken.

Tilleggsoppgaver

- Hvordan er det for de som er døve eller blinde å ferdes i trafikken? Kan dere finne ut mer om dette? Kanskje elevene kjenner noen som er syns- eller hørselshemmet? Samtal om dette i klassen.

2.3 Refleks

Refleks er et tema som alt har plass i trafikkopplæringen ved mange skoler. I Trafikkboka har vi på en enkel måte forklart hvordan refleksen virker og presentert ulike typer reflekser. De fleste skoleelevene er flinke til å bruke refleks, men det kan være lurt at skolen tar tak i det med en årlig aktivitet, klassekonkurranse eller lignende. Fokus på refleks medvirker til fokus på trafikksikkerhet generelt.

Gjennomføring

Selv om refleks bør brukes på turer i skoletiden hele året, er det å være synlig et tema som er mest naturlig å jobbe med på høsten og om vinteren.

Siden undersøkelser viser at det er voksne som er de dårligste refleksbrukerne, kan det også være aktuelt å ta opp temaet i foreldregruppa. Refleks er et takknemlig tema for en sosial aktivitet på kveldstid med foreldre og elever, for eksempel natursti i mørket som vi har kommet med forslag til under tilleggsoppgaver.

Tilleggsoppgaver

- Gjør en undersøkelse i butikker i nrområdet og på internett. Finn ut hvilke butikker som selger reflekser, hva slags type reflekser de selger, og hva de ulike typene koster. Går det an å kjøpe reflekser på internett? Er det billigere eller dyrere enn å kjøpe i butikken? Er det noen som gir bort reflekser gratis? I tilfelle hvem og hvorfor gjør de det?
- Når det er lyst ute, henger du opp reflekser i passe avstand langs en løype. Når det blir mørkt, skal elevene finne veien ved å lyse seg frem etter refleksene med lommelykter.
- Det er gøy å lage egne reflekser. Refleksbånd kan kjøpes. Bruk fantasien og sett det sammen med andre materialer, for eksempel plast, garn, perler og lenker

2.4 Vinter

Vinteren arter seg ulikt i det langstrakte landet vårt. Men hva blir annerledes i trafikken når snøen kommer, uansett hvor du bor?

Problemstillinger kan være:

- Snø og brøytekanter gjør det vanskeligere å se andre trafikanter, og når det er kaldt, blåser, snør og regner, tar vi på tykke klær i tillegg til lue, skjerf og kanskje hette. Hører og ser vi like godt når vi bruker lue og har hette på hodet?
- Det er også vanskeligere for de som kjører bil og sykler å være i trafikken om vinteren. Glatte veier gjør at de kan få problemer med å styre og stoppe. Brøytekanter gjør det vanskeligere for dem å se fotgjengere i tide. Snøen dekker også ofte over skilt og veimerkinger som gjør at sjåførene ikke alltid ser hvor og hvordan de skal kjøre. Hva har dette å si for deg som fotgjenger?
- Om vinteren kan det også være helt mørkt når vi går i trafikken. Hva kan vi gjøre for å få det tryggere i trafikken om vinteren?

Gjennomføring

Vinteren kan arte seg ulikt både med tanke på lys og snømengde. Gå ut til ulike tider, på ulike dager med ulik mengde snø, og undersøk hvordan forholdene er. Snakk sammen om det dere ser og opplever. Hva er trygt og hva er farlig? Hva er likt og hva er ulikt?

Kapittel 3: Når vi sykler

Elevene skal kunne trafikkreglene for fotgjengere og syklister etter 4.trinn. Det er ikke det samme som at elevene er selvstendige og trygge syklister.

Trygg Trafikk anbefaler at elevene får forberedende sykkelopplæring i trygge omgivelser på 4.trinn.

Elevene bør ikke sykle alene i blandet trafikk før de er 10-12 år gamle og har gjennomført sykkelopplæring over tid. Husk at som syklister i trafikken er elevene førere av et kjøretøy.

Vi har derfor fokusert på trygge steder å bruke sykkel, påbudt utstyr på sykkel og bruk av sykkel.

Hver skole må ha regler for når elevene kan begynne å sykle til skolen som er tilpasset trafikkforholdene i skolen sitt nærmiljø. Skolen bør også ha en regel om at alle som sykler til og fra skolen skal bruke hjelm. Disse reglene bør ha tilslutning hos foreldrenes organer, som FAU og SU.

Gjennomføring

Start med forberedelser og teori i god tid før den praktiske sykkelopplæringa.

Ta foreldrene med på forberedelsene, og informer godt om hvordan dere vil gjennomføre sykkelopplæringen og hvilke regler skolen har for sykling.

Tilleggsoppgaver

- Sykkeldag med ulike oppgaver, for eksempel teknisk kontroll av sykkel, sykkelløype der elevene får øve på ferdigheter og sykkelhjelmstilling

”Trå til”

Innholdet i sykkelkapittelet er en oppstart på det elevene trenger å lære for å bli gode syklister. Sykkelpøve, mer teori og trafikkregler for syklister finner dere i sykkelmateriellet på tryggtrafikk.no/tema/skole, eller i det trykte materiellet «Trå til».

Alt sykkelmateriellet er tilpasset kompetansemålene etter 4. – og 7.trinn, og er laget slik at det kan brukes på flere trinn.

”Trå til” kan kjøpes i Trygg Trafikks **nettbutikk**.

Kapittel 4: Når vi er passasjerer i bil og buss

Mange elever må kjøre buss til og fra skolen daglig. Mange skoler bruker også buss til å frakte elever på skoleturer.

For at bussturene skal være sikre og det ikke skal skje ulykker, må elevene lære hvordan de skal oppføre seg når de venter på bussen, skal gå om bord, på selve bussturen, og når de skal gå av. Det er viktig å ha respekt for at bussen er et stort og tungt kjøretøy, at bussjåføren trenger ro for å konsentrere seg om å kjøre, og at belte skal brukes i busser der det er. Minn elevene på at bussene har stor blindsoner. De fleste ulykkene med buss skjer når passasjerene går av og på.

Husk å spørre etter belte til alle elevene når dere bestiller buss til skoleturer. Elever som har tildelt skyss til og fra skolen har krav på sitteplass med belte i bussen.

Gjennomføring

På steder der mange elever kjører buss til og fra skolen bør dette være et tema alt ved oppstart i 1.klasse og repeteres med jevne mellomrom. Ellers bør dere spesielt arbeide med dette kapittelet før dere skal på skoleturer der dere bruker buss.